

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA**

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ
KONTROLIERIAUS IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS
AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ
KONTROLIERIAUS TARNYBOS
2015 M. VEIKLOS ATASKAITA**

2016-02-26 Nr. NS-1

Vilnius

TURINYS

1. IŽANGA	3
2. KREIPIMŪSI, SKUNDŲ, KONTROLIERIAUS INICIJUOTŲ TYRIMŲ IR KONTROLIERIAUS PRIIMTŲ SPRENDIMŲ APŽVALGA.....	3
3. SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS IR ĮGYVENDINIMAS	5
4. ATLIKTOS APKLAUSOS IR APŽVALGOS	7
4.1. APKLAUSA APIE STUDIJŲ SUTARČIŲ SĄLYGŲ, SUSIJUSIŲ SU ETIKOS KODEKSŲ LAIKYMUSI, UŽTIKRINIMO GALIMYBES	8
4.2 TYRIMAS DĖL LIETUVOS IR UŽSIENIO GERIAUSIŲ UNIVERSITETŲ EILIŲ SUDARYMO KRITERIJŲ	10
4.3. VALSTYBINIŲ AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ TARYBŲ SUDARYMO PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO 7, 10, 12, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 43, 44, 47, 48, 51, 55, 57, 66, 69, 70, 71, 73, 75, 95 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMĄ ANALIZĖ	11
4.4. APKLAUSA APIE MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJŲ AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSUS	16
5. INFORMACINĖ – KONSULTACINĖ VEIKLA	17
6. BENDRADARBIAVIMAS SU LIETUVOS IR UŽSIENIO INSTITUCIJOMIS.....	22
7. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	24

1. IŽANGA

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) yra valstybės biudžetinė įstaiga, kurios veiklos tikslas – užtikrinti Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus (toliau – Kontrolierius) darbą, jam nagrinėjant skundus ir inicijuojant tyrimus dėl akademinės etikos ir procedūrų pažeidimo, prižiūrint, kad nebūtų pažeidžiamos akademinės etikos nuostatos ir procedūros. Tarnyba savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymu, Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XI-1583, darbo reglamentu, Europos Sąjungos teisės aktais ir kitais teisės aktais.

Vykdydama savo funkcijas, Tarnyba siekia efektyviai įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas, tobulinti teisės aktus, skatinti mokslo ir studijų institucijas (toliau – MSI) laikytis akademinės etikos ir procedūrų, puoselėjant akademinės atsakomybės principus ir etiškas mokslines praktikas, taikant plagijavimo, neteisėto kopijavimo ar kitokio kitų asmenų sukurtų intelektualinės nuosavybės rezultatų neteisėto naudojimo, taip pat mokslinių tyrimų duomenų padirbinėjimo, klastojimo arba manipuliavimo jais prevencijos priemones ir pan.

2015 metais buvo galutinai sukomplektuotas Tarnybos personalas. Tarnyboje metų pabaigoje buvo užimti 6,5 etatai, dirbo 9 darbuotojai: vyriausiasis patarėjas (1 etatas), patarėjai (2 etatai), vyriausiasis specialistas (1 etatas), vyriausiasis specialistas (vyriausiasis buhalteris) (1 etatas), vyriausiasis specialistas (informatikas) (0,5 etato) ir 3 darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartį (po 0,35, 0,35 ir 0,3 etato). Pažymėtina, kad pastarieji darbuotojai buvo atrinkti iš aukštosiose mokyklose besimokančių studentų, pareiškusių norą laisvu nuo paskaitų metu dirbti Tarnyboje ir tokiu būdu įgyti administracinių įgūdžių ir daugiau sužinoti apie akademinės etikos ir procedūrų sritį.

2. KREIPIMŪSI, SKUNDŲ, KONTROLIERIAUS INICIJUOTŲ TYRIMŲ IR KONTROLIERIAUS PRIIMTŲ SPRENDIMŲ APŽVALGA

2015 m. Tarnyboje buvo gauta 17 skundų (15 skundų gauta pareiškėjams užpildžius Kontrolieriaus patvirtintą skundo formą, 1 skundas persiūstas kitos institucijos, gautas 1 asmens kreipimasis dėl galimų akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų).

Pagal pranešimus, persiūstus iš kitų institucijų, pradėti 4 tyrimai.

Kontrolierius 2015 metais priėmė 25 sprendimus¹:

¹ Sprendimas yra dokumentas, parengiamas išnagrinėjus skundą ar atlikus tyrimą. Viename sprendime gali būti nustatyti keli akademinės etikos ar procedūrų pažeidimai, taip pat šiame dokumente Kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 18 straipsnio 12 dalimi, gali priimti vieną, kelis ar daugiau sprendimų, numatytų minėtame teisės akte (šiuo metu nustatyti 9 sprendimai, pateikti 3 lentelėje).

- ✓ 6 sprendimus dėl 2014 m. gautų ir 2015 m. baigtų išnagrinėti skundų;
- ✓ 4 sprendimus dėl 2014 m. pradėtų ir 2015 m. baigtų tyrimų;
- ✓ 13 sprendimų dėl 2015 m. gautų skundų;
- ✓ 2 sprendimus dėl 2015 m. atliktų tyrimų.

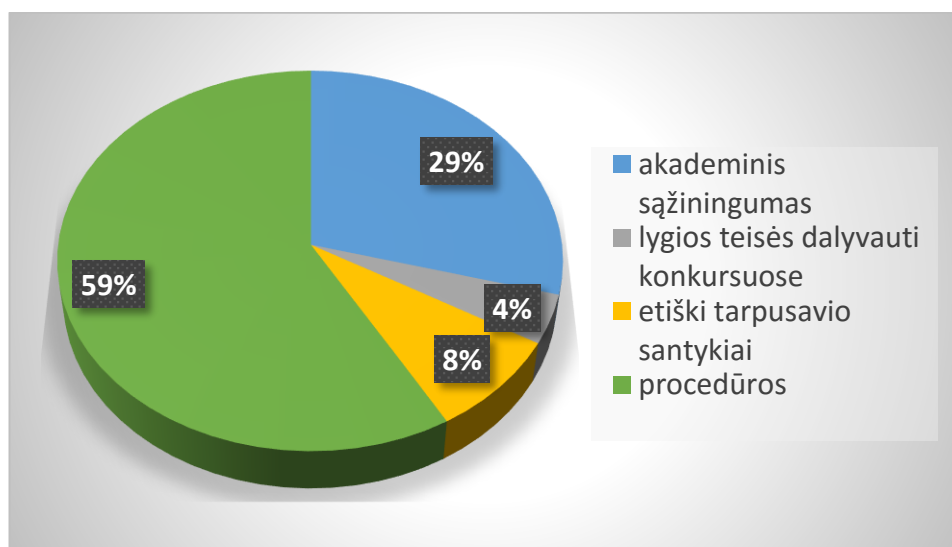
Į 2016 metus perkelti neišnagrinėti 4 skundai ir nebaigti 2 tyrimai, nes dėl skundų ir tyrimų apimties ir sudėtingumo nespėta iki 2015-12-31 surinkti visos reikiamos medžiagos ir parengti sprendimų. Į vieną skundą MSI (K. Simonavičiaus universitetas) nepateikė Kontrolieriaus prašomos informacijos ir dokumentų.

Pagal 2015 m. gautuose skunduose nurodytą akademinės etikos ir procedūrų pažeidimo pobūdį ir inicijuotų tyrimų pobūdį akademinės etikos ir procedūrų pažeidimus, lyginant su 2014 m., galima skirstyti taip:

Pažeidimas, susijęs su:	Skunde įvardytas pažeidimo pobūdis		Inicijuotų tyrimų skaičius	
	2014	2015	2014	2015
akademiniu sąžiningumu	3	3	4	4
mokslo darbų vertinimo nešališkumu	2	0	0	0
lygiomis teisėmis dalyvauti konkursuose	6	1	0	0
etiškais tarpusavio santykiais	1	2	0	0
kitokio pobūdžio akademinės etikos pažeidimais	1	0	2	0
procedūromis	16	14	3	0
Iš viso:	29	20	9	4

1 lentelė. 2014–2015 m. gautų skundų ir pradėtų tyrimų apžvalga pagal skunduose ir pradėtuose tyrimuose nurodytą (įvardintą) akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų pobūdį

Remiantis 1 lentelės duomenimis matyti, kad 2014 ir 2015 m. daugiausia buvo skundžiamasi dėl procedūrų pažeidimų, o daugiausia inicijuota tyrimų dėl pažeidimų, susijusių su akademiniu sąžiningumu.

1 pav. 2015 m. gautų skundų ir inicijuotų tyrimų skaičius pagal konkretų akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų pobūdį, nurodytą skunde ar inicijuotame tyrime

Kontrolieriaus 2015 m. priimtuose sprendimuose, lyginant su 2014 m., nustatyti pažeidimai išvardyti šioje lentelėje:

Pažeidimas, susijęs su:	2014	2015
akademiniu sąžiningumu	1	5
mokslo darbų vertinimo nešališkumu	0	0
lygiomis teisėmis dalyvauti konkursuose	3	0
etiškais tarpusavio santykiais	2	0
kitokio pobūdžio akademinės etikos pažeidimais	2	4
procedūromis	11	3
Iš viso:	19	12

2 lentelė. Kontrolieriaus 2015 m. sprendimuose nustatyti akademinės etikos ir procedūrų pažeidimai

Išanalizavus pateiktus duomenis, 2015 m. buvo nustatyta mažiau pažeidimų nei 2014 m., nors 2015 m. Kontrolierius priėmė 7 sprendimais daugiau nei 2014 m. Šią situaciją galima paaiškinti tuo, kad 2015 m. nemaža dalis skundų – 12 – buvo pripažinti nepagrįstais, dar 2 – nepagrįstais iš dalies.

3. SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS IR ĮGYVENDINIMAS

Išnagrinėjęs skundą arba atlikęs tyrimą savo iniciatyva, Kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 18 straipsnio 12 dalimi, 2015 m., lyginant su 2014 m., priėmė tokius sprendimus:

Kontrolieriaus sprendimai:	Sprendimų skaičius	
	2014	2015
[1] informuoti mokslo ir studijų institucijas ir Švietimo ir mokslo ministeriją apie asmenis, padariusius akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų;	15	14
[2] įpareigoti mokslo laipsnį suteikusia ir (arba) konkursą pareigoms eiti vykdžiusią instituciją atšaukti sprendimą dėl mokslo laipsnio suteikimo ir (arba) konkurso laimėtojo;	0	0
[3] rekomenduoti mokslo ir studijų institucijoms atšaukti sprendimą, priimtą remiantis akademinę etiką ir procedūras reglamentuojančiais dokumentais;	6	2
[4] rekomenduoti darbuotojui atsisakyti dalyvauti vykdomame mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros projekte;	0	0
[5] informuoti už atitinkamą sritį atsakingą instituciją apie nukentėjusius nuo akademinės etikos pažeidimų asmenis (autorius);	0	0
[6] informuoti teisėsaugos institucijas, jei nustatomas nusikalstamos veikos požymis;	0	0
[7] kreiptis į teismą, jei nevykdomas kontrolieriaus įpareigojimas;	0	0

[8] viešinti nustatytus akademinės etikos ir procedūrų pažeidimo atvejus;	1	6
[9] pripažinti skundą nepagrįstu.	4	14

3 lentelė. Kontrolieriaus sprendimai pagal Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 18 straipsnio 12 dalį

Apie visus sprendimus (išskyrus tuos, kuriais pareiškėjų skundas pripažintas nepagrįstu) Kontrolierius informavo mokslo ir studijų institucijas ir Švietimo ir mokslo ministeriją, pranešdamas apie asmenis, padariusius akademinės etikos ir procedūrų pažeidimus. Visi Kontrolieriaus sprendimai yra viešai paskelbti Tarnybos interneto svetainėje www.etika.gov.lt.

Sprendimų vykdymas

Vykdytini sprendimai iš išvardintų 3 lentelėje yra šie:

[2] – įpareigoti mokslo laipsnį suteikusia ir (arba) konkursą pareigoms eiti vykdžiusią instituciją atšaukti sprendimą dėl mokslo laipsnio suteikimo ir (arba) konkurso laimėtojo;

[3] – rekomenduoti mokslo ir studijų institucijoms atšaukti sprendimą, priimtą remiantis akademinę etiką ir procedūras reglamentuojančiais dokumentais;

[4] – rekomenduoti darbuotojui atsisakyti dalyvauti vykdomame mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros projekte;

[7] – kreiptis į teismą, jei nevykdomas kontrolieriaus įpareigojimas.

2015 m. buvo priimti 2 sprendimai rekomenduoti mokslo ir studijų institucijoms atšaukti sprendimą, priimtą remiantis akademinę etiką ir procedūras reglamentuojančiais dokumentais. Šie sprendimai buvo įvykdyti.

Iš 25 priimtų sprendimų 12 sprendimų buvo pateikti su rekomendacijomis MSI (toliau – rekomendacijos):

- ✓ susijusios su vidaus dokumentų ir teisės aktų reglamentavimu – 9;
- ✓ kitokio pobūdžio – 3.

Rekomendacijų įgyvendinimas

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos 2015–2017 metų Strateginiame plane nustatyti du strateginio tikslo efekto vertinimo kriterijai, kurie susiję su rekomendacijų įgyvendinimu:

✓ Kontrolieriaus pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo santykis (proc. nuo pateiktų rekomendacijų sk.) – 20;

✓ pasiūlymų dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo akademinės etikos ir procedūrų srityje įgyvendinimo santykis (proc. nuo pateiktų pasiūlytų nuostatų) – 30.

Iš 12 pateiktų MSI rekomendacijų įgyvendintos 6, t. y. 50 proc. (Strateginio plano rodiklis viršytas).

Iš 9 rekomendacijų, susijusių su vidaus dokumentų ir teisės aktų reglamentavimu, pilnai įgyvendintos 3, t. y. 33,33 proc. (Strateginio plano rodiklis viršytas), 6 vis dar vykdomos t.y. 66,67 proc. (pvz. sudarytos darbo grupės rengia reikiamų dokumentų projektus).

Palyginimui pateikiama 4 lentelė (2014 ir 2015 m. duomenys).

	2014 m.	2015 m.
Sprendimai be rekomendacijų	8	13
Sprendimai su rekomendacijomis:	10	12
Pateiktos rekomendacijos susijusios su:	12	12
1. Reglamentuoti vidaus dokumentus ir teisės aktus	9	9
2. Pakartoti tam tikras procedūras (atranką, konkursą)	2	0
3. Kita	1	3

4 lentelė. Kontrolieriaus 2014–2015 m. pateiktos MSI rekomendacijos

Kontrolieriaus sprendimų apskundimas teismui

2015 m. pareiškėjai apskundė 4 Kontrolieriaus sprendimus. Pažymėtina, kad 2015 metais tęsėsi teismo procesai dėl dar 3 skundų, pateiktų teismams 2014 m. (dėl 2014 m. Kontrolieriaus sprendimų). Taigi 2015 m. iš viso dalyvauta 7 teismo posėdžiuose. Skundų nagrinėjimo teismuose eiga:

✓ 2 bylos išnagrinėtos Vilniaus apygardos administraciniame ir Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, priimti galutiniai ir neskundžiami sprendimai;

✓ šiuo metu yra priimti 5 Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimai, tačiau jie yra apskūsti (pareiškėjų arba Tarnybos) Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, galutiniai ir neskundžiami sprendimai dėl jų bus priimti 2016 m.

Apibendrinant duomenis dėl kreipimosi į teismus arba Vyriausiąją administracinių ginčų komisiją, pažymėtina, kad 2014–2015 m. iš viso buvo apskūsti 9 Kontrolieriaus sprendimai (iš 43). Tai sudaro 21 proc. visų 2014–2015 m. priimtų sprendimų skaičiaus, t. y. daugiau kaip penktadalis sprendimų yra apskūsti pareiškėjų, nesutinkant su Kontrolieriaus pozicija. Kontrolieriui ir Tarnybos darbuotojams tenka didelis krūvis rengiant procesinius dokumentus ir medžiagą teismams, atstovaujant Tarnybai teismuose (2015 m. buvo pateikti 5 apeliaciniai skundai, parengta 10 atsiliiepimų).

4. ATLIKTOS APKLAUSOS IR APŽVALGOS

Tarnybos nuostatų 12.1, 12.2 ir 13.4 papunkčiuose, nustatančiuose Kontrolieriaus uždavinius – skatinti mokslo ir studijų institucijas laikytis akademinės etikos ir procedūrų, prižiūrėti ir kontroliuoti, kaip mokslo ir studijų institucijos laikosi akademinės etikos kodeksų, numatyta Tarnybos funkcija – kaupti, nagrinėti ir apibendrinti duomenis apie Kontrolieriui žinomus akademinės etikos ir procedūrų pažeidimus, Mokslo ir studijų įstatymo ar MSI statutų, akademinės etikos kodeksų pažeidimus, taikytus administracinės atsakomybės atvejus, taip pat kitus duomenis, susijusius su akademinės etikos ir procedūrų laikymusi Lietuvoje.

Svarbiausios apklausos, Tarnybos atliktos 2015 m., apibendrinamos 4.1–4.4 skyriuose.

4.1. APKLAUSA APIE STUDIJŲ SUTARČIŲ SĄLYGŲ, SUSIJUSIŲ SU ETIKOS KODEKSŲ LAIKYMUSI, UŽTIKRINIMO GALIMYBES

4.1.1. **Apklaustos tikslas:** įvertinti mokslo ir studijų institucijų studijų sutarčių sąlygų, susijusių su etikos kodeksų laikymusi, užtikrinimo galimybes. Šiam tikslui pasiekti Tarnyba kreipėsi į MSI prašydama:

- pateikti informaciją apie MSI sudaromų studijų sutarčių nuostatas, pagrindžiančias MSI įgyvendinamų studijų pakopų studentų teises ir pareigas elgtis atsakingai (etiškai);

- nurodyti, kokias MSI priemones taiko ir veiksmus atlieka siekdama užtikrinti akademinės etikos kodekso, vidaus tvarkos taisyklių ir kitų teisės aktų laikymąsi studijų procese ir mokslinėje veikloje.

4.1.2. **Apklaustos duomenų rinkimas:** 2015 m. sausio 8 d. – 2015 m. vasario 9 d.

4.1.3. **Apklaustos imtis:** Tarnyba kreipėsi į 56 MSI, kuriose vykdomos pagrindinės (bakalauro), antrosios studijų (magistrantūros) ir / ar trečiosios studijų (doktorantūros) pakopų studijos. 38 (68 proc.) MSI pateikė prašomą informaciją, todėl apklaustos duomenys apibendrinami tik pagal šių MSI pateiktą informaciją (žr. 5 lentelė).

Laiku apklausą užpildžiusių MSI skaičius	Pavėluotai apklausą užpildžiusių MSI skaičius	Apklaustos neužpildžiusių MSI skaičius
35	3	18

5 lentelė. MSI informacijos pateikimas

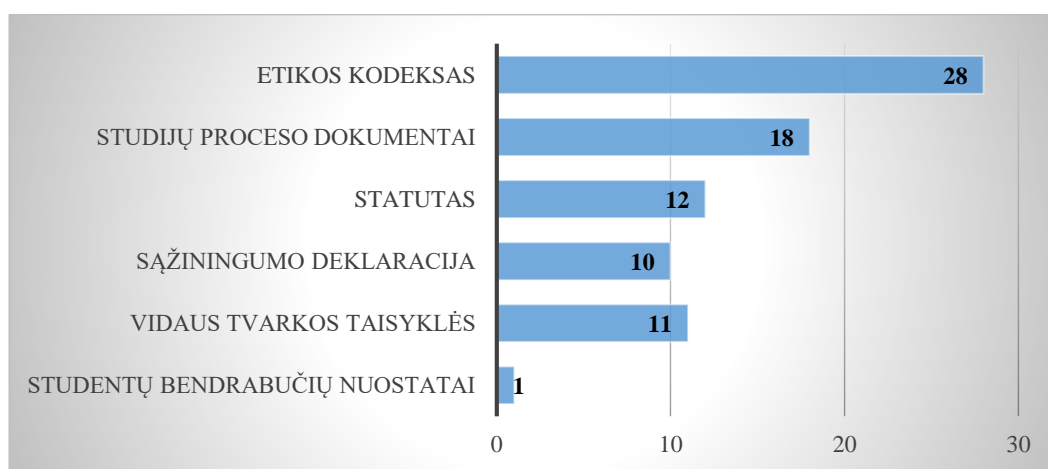
4.1.4. **Apklaustos duomenų analizė:** 2015 m. vasario 11–12 d. apklaustos duomenys buvo analizuojami pagal studijų sutarties nuostatos tipą, atsakingo (etiško) elgesio nuostatą įgyvendinančių dokumentų rūšį ir taikomų drausminių nuobaudų studentams rūšį.

4.1.5. **Kontekstas:** Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. ISAK-1022 buvo patvirtintos standartinės studijų sutarties sąlygos, kurios taikomos studijų sutartims, sudarytoms su studentais, pradėjusiais studijuoti nuo 2012–2013 studijų metų. Šių sąlygų 3.3 papunktyje nustatyta, kad studijų sutartyje turi būti nurodyta „mokyklos ir studento teisės ir pareigos, neprieštaraujančios Lietuvos Respublikos civiliniam kodeksui (Žin., 2000, Nr. 74-2262), Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymui (Žin., 2009, Nr. 54-2140) ir kitiems teisės aktams;“. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 55 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad studentas privalo „laikytis Akademinės etikos kodekso, kurį priima aukštoji mokykla“ (2 punktas) ir „laikytis šio [Mokslo ir studijų] įstatymo, aukštosios mokyklos statuto, kitų teisės aktų ir vidaus tvarkos taisyklių.“ (3 punktas).

4.1.6. **Apklaustos rezultatai:** MSI praktika nustatant studentams pareigą laikytis akademinės etikos (akademinės etikos kodekso) yra dvejopa. MSI pateikti atsakymai dėl studijų sutarties nuostatos tipo pasiskirstė vienodai, t. y. jos nustato studentui pareigą laikytis akademinės etikos

(akademinės etikos kodekso) arba kaip visiškai apibrėžtą nuostatą, arba kaip blanketinę nuostatą (dažnai apibrėžiant laikytis akademinės drausmės). Lietuvos sveikatos mokslų universiteto praktikoje pasireiškia abu studijų sutarties nuostatos tipai: visiškai apibrėžtoji nuostata taikoma tik laipsnio nesuteikiančiose (rezidentūros) studijų sutartyse, o blanketinė nuostata – kitose Lietuvos sveikatos mokslų universiteto vykdomose studijose ir mokslo kryptyse.

Akademinės etikos (akademinės etikos kodekso) laikymosi nuoseklumą parodo šios nuostatos integravimas į tokius MSI dokumentus kaip etikos kodeksus, studijų proceso dokumentus (pavyzdžiui, studijų nuostatus, studijų tvarką, studijų reguliaminą), statutą ir kitus dokumentus. 74 proc. atsakymus pateikusių MSI nurodė, kad lygiavertė nuostata atsispindi ir etikos kodeksuose.

2 pav. Mokslo ir studijų institucijų, kurių dokumentuose įtvirtinta nuostata laikytis akademinės etikos (akademinės etikos kodekso), skaičius

Prie sąžiningumo deklaracijos grupės buvo priskirti ir pasižadėjimai, patvirtinantys studento savarankišką ir sąžiningą egzamino užduočių atlikimą, o prie vidaus tvarkos taisyklių grupės – baigiamųjų darbų, disertacijų, jų santraukų elektroninių dokumentų parengimo, pateikimo įkelti ir įkėlimo į Lietuvos mokslo ir studijų elektroninių dokumentų informacinės sistemos talpyklas bei naudojimo tvarkos aprašas, studijavimo pasiekimų vertinimo aprašas, nuostatai dėl plagijavimo, baigiamųjų darbų rengimo, pateikimo ir vertinimo tvarka, egzaminų sesijos tvarka ir dokumentai, susiję su kokybės vadybos sistemos užtikrinimu.

MSI numato drausminių nuobaudų už nesąžiningą elgesį taikymą studentams. 53 proc. atsakymus pateikusių MSI nurodė, kad nesąžiningi studentai gali būti šalinami iš MSI. Vilniaus dailės akademija pažymėjo, kad šios drausminės nuobaudos taikymas yra dvejopas, t. y. studentas šalinamas su teise arba be teisės tęsti studijas.

4.1.7. Rekomendacijos: Atsižvelgiant į gautus apklausos rezultatus ir siekiant didinti studentų pareigos laikytis akademinės etikos (akademinės etikos kodekso) efektyvumą, buvo pateiktos šios rekomendacijos:

1. Visų pakopų, kurių studijas vykdo MSI, studijų sutartyse aiškiai įtvirtinti studentams pareigą laikytis akademinės etikos (akademinės etikos kodekso).

2. Integruoti nuostatą laikytis akademinės etikos (akademinės etikos kodekso), įtvirtinant ją visuose studijų procesui MSI reikalavimus nustatančiuose dokumentuose.

4.2 TYRIMAS DĖL LIETUVOS IR UŽSIENIO GERIAUSIŲ UNIVERSITETŲ EILIŲ SUDARYMO KRITERIJŲ

4.2.1. **Tyrimo tikslas:** įvertinti ir palyginti, pagal kokius kriterijus yra reitinguojami geriausi Lietuvos ir užsienio universitetai, ir ar tarp jų yra minimas akademinio sąžiningumo aspektas.

4.2.2. **Tyrimo duomenų rinkimas:** 2015 m. spalio 26 d. – 2015 m. lapkričio 16 d.

4.2.3. **Tyrimo imtis:** Tarnyba, kreipdama dėmesį į tarptautinį pripažinimą ir reputaciją, pasirinko penkias pasaulines universitetų reitingavimo sistemas (žr. 6 lentelė).

	Tarptautinės universitetų reitingavimo sistemos
1.	„QS World University Rankings“
2.	„Academic Ranking of World Universities“ (ARWU)
3.	„The Times Higher Education World University Rankings“
4.	„National Taiwan University Ranking“
5.	„URAP University Ranking by Academic Performance“

6 lentelė. Analizuotos universitetų reitingavimo sistemos

Buvo išanalizuota kiekvienos sistemos reitingų sudarymo metodologija, kuri yra viešai skelbiama internete. Informacija buvo palyginta su Lietuvoje leidžiamo žurnalo „Reitingai“ sudaromų geriausių universitetų eilių kriterijais.

4.2.4. **Apklauso duomenų analizė:** 2015 m. spalio 26 d. – 30 d. buvo renkama aktuali informacija. Lapkričio 2 – 16 d. surinkta medžiaga buvo analizuojama ir lyginamos metodologijos, atkreipiant dėmesį į tuos aspektus, kurie apibrėžia arba nurodo akademinės etikos svarbą.

4.2.5. **Kontekstas:** atsižvelgiant į tai, kad kiekvienais metais Lietuvoje sudaromos geriausių universitetų eilės pritraukia didelį visuomenės dėmesį, siekta išsiaiškinti, kiek taškų vertinimo metodologijoje yra skiriama akademinėi etikai ir sąžiningumui. Tam, kad būtų objektyviau įvertinti žurnalo „Reitingai“ kriterijai, nuspręsta juos palyginti su tarptautinių reitingavimo sistemų vertinimo pagrindais.

4.2.6. **Tyrimo rezultatai:** ištyrus tarptautinių sistemų metodologijas, kuriomis remiantis kiekvienais metais yra sudaromos geriausių universitetų eilės, visų pirma, atkreiptas dėmesys, kad didelis dėmesys skiriamas tarptautiškumui, akademinėi reputacijai, mokymosi aplinkai ir mokslinei įtakai. Pavyzdžiui, „The Times Higher Education World University“ mokymosi aspektui suteikia 30 proc. svorį, „QS World University Rankings“ akademinę reputaciją įvertina net 40 proc. Nei vienos tirtos sistemos metodologijos apraše nebuvo paminėta akademinė etika arba išryškintas akademinio

sąžiningumo aspektas, tačiau jį atsveria akcentuojamas universiteto įvaizdis pasaulinėje akademikų bendruomenėje.

Lietuvoje leidžiamas žurnalas „Reitingai“ nei į vieną iš anksčiau išvardytų kriterijų, kuriuos pabrėžia tarptautinės sistemos, neatsižvelgia. Tačiau metodologijos septintasis punktas „Studentų požiūris į savo universitetą“ yra skirtas įvertinti studentų nuomonę, kuri iš dalies leidžia įvertinti ir akademinio sąžiningumo aspektą. Pateikiami klausimai apima nusirašymo atvejus institucijoje („Atsiskaitymų metu studentai dažnai nusirašo vienas nuo kito ar naudojami paruoštukėmis“) ir plagijavimo problemą („Mano universitete studentai, rašydami įvairius rašto darbus, dažnai naudoja kitų asmenų darbą ar jų ištraukas, nenurodydami autoriaus“); kiekvienam iš aspektų yra skiriama po vieną tašką.

Tyrimas parodė, kad Lietuvoje, sudarant geriausių universitetų eiles, yra detalizuojamas studentų požiūris į savo universitetą. Tačiau nėra tiriami studijų proceso ir jo tūšos, dėstytojų kokybės aspektai, į kuriuos būtina atkreipti dėmesį, siekiant tinkamai įvertinti universitetą. Nors tarptautinių sistemų metodologijos konkrečiai neįvardija akademinio sąžiningumo aspekto, tačiau gausūs kriterijai vis tiek atskleidžia tiek institucijos viduje dirbančios akademinės bendruomenės nuomonę šiuo aspektu, tiek ir išorinį vertinimą.

4.2.7. **Rekomendacijos:** atsižvelgiant į gautus analizės rezultatus ir siekiant aktualizuoti akademinio sąžiningumo reikšmę, rekomenduojama:

- apibrėžiant geriausių universitetų eilės sudarymo kriterijus skirti daugiau dėmesio studijų proceso įvertinimui, tarptautiškumo ir akademinės reputacijos rodikliams;
- sudarant geriausių universitetų eilių kriterijus padidinti taškų, skiriamų už studentų ir dėstytojų sąžiningą ir etišką elgesį, skaičių. Toks žingsnis svarbus, nes atkreiptų universitetų akademinės bendruomenės dėmesį į:
 - akademinės etikos užtikrinimo svarbą ir naudą;
 - kiekvienos institucijos akademinės etikos prevencijos programą ir paskatintų bendruomenės narius rinktis įstaigas, kurios aktyviai palaiko sąžiningą studentų ir dėstytojų elgesį.

4.3. VALSTYBINIŲ AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ TARYBŲ SUDARYMO PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO 7, 10, 12, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 43, 44, 47, 48, 51, 55, 57, 66, 69, 70, 71, 73, 75, 95 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMĄ ANALIZĖ

4.3.1. **Analizės tikslas:** išsiaiškinti valstybinių aukštųjų mokyklų tarybų (toliau – Taryba) sudarymo principus pagal Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 7, 10, 12, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 43, 44, 47, 48, 51, 55, 57, 66, 69, 70, 71, 73, 75, 95 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą (Žin., 2012, Nr. 53-2639) (toliau – 2012 m. MSĮPPI).

4.3.2. *Analizės duomenų rinkimas*: 2015 m. spalio 5 d. – 2016 m. sausio 15 d.

4.3.3. *Analizės imtis*: raštu buvo kreiptasi į 13 valstybinių universitetų ir 13 valstybinių kolegijų, kurių paprašyta pateikti dokumentus, patvirtinančius tarybų sudėtį ir sudarymo tvarką.

4.3.4. *Analizės kontekstas*: Konstitucinis teismas 2011 m. gruodžio 22 d. nutarime pažymėjo, kad „aukštųjų mokyklų akademinės bendruomenės savivalda sietina su *inter alia* demokratiniais valdymo principais. Šie principai Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje laiduojamos aukštųjų mokyklų autonomijos kontekste apima *inter alia* tiesioginį akademinės bendruomenės dalyvavimą, lemiamą jos įtaką sudarant didžiausius įgaliojimus turinčią (-ias) aukštosios mokyklos valdymo instituciją (-as) <...>“. Taip pat Konstitucinis teismas konstatavo, kad „strateginius ir kitus valstybinės aukštosios mokyklos svarbiausius valdymo sprendimus turėtų priimti toks valdymo organas (taryba), kurio daugumą sudarytų tiesiogiai akademinės bendruomenės skiriami nariai ir kuri sudarant akademinės bendruomenės tiesiogiai paskirti nariai turėtų lemiamą įtaką ir priimant šio organo sprendimus <...>. <...> pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalį valstybinės aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė tiesiogiai gali skirti 3 iš 9 arba 4 iš 11 tarybos narių (vienas tarybos narys yra studentų atstovas, du arba trys – dėstytojų ir mokslo darbuotojų atstovai). <...> Kiti 6 iš 9 arba 7 iš 11 valstybinės aukštosios mokyklos tarybos narių nėra tiesiogiai skiriami akademinės bendruomenės:

- vienas tarybos narys yra skiriamas administracijos ir kitų darbuotojų <...>;
- vieną tarybos narį skiria švietimo ir mokslo ministras kartu su aukštosios mokyklos senatu (akademinė taryba) <...>;
- kitus 4 iš 9 arba 5 iš 11 tarybos narių taip pat skiria švietimo ir mokslo ministras iš bet kurių juridinių ir fizinių asmenų pasiūlytų kandidatų, nepriklausančių aukštosios mokyklos personalui ir studentams (*inter alia* akademinėi bendruomenei) <...>“ (pabraukta – mūsų).

Vertinant sisteminiu požiūriu minėto Konstitucinio teismo nutarimo nuostatas, susijusias su akademinės bendruomenės atstovavimu taryboje, ir jo pagrindu 2012 m. MSĮPPI 24 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas nuostatas, pažymėtina, kad tarybos sudėtis yra aiškiai siejama su akademinės bendruomenės atstovavimu. Minėta Konstitucinio teismo pozicija apie tiesiogiai akademinės bendruomenės narių skiriamus narius į tarybą pabrėžia akademinės bendruomenės pasirinkimo tarybos nario atžvilgiu svarbą. Tokiu atveju, sudarant tarybą, svarbu, kad akademinės bendruomenės narių skyrimas į tarybos narius būtų kilęs iš akademinės bendruomenės valios ir pasirinkimo. 2012 m. MSĮPPI pakeista 20 str. 3 dalis, dėl kurios konstitucingumo 2014 m. pasisakė Konstitucinis teismas, patvirtina ir paaiškina akademinės bendruomenės atstovavimo taryboje svarbą. Minėto įstatymo 20 str. 3 d. nustatyta, kad „<...> kiti akademinės bendruomenės nariai <...> skiria atitinkamai ne daugiau kaip 4 arba 5 narius <...>“ (pabraukta – mūsų). Todėl pagrįstai manytina, kad galimybė patvirtinti tarybos nariais narius, jau skirtus iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų, turi būti grindžiama

MSĮPPI pakeistoje 20 straipsnio 3 dalyje nustatytais tarybos sudarymo principais ir nukreipta į teisėtą tarybos sudėtį.“²

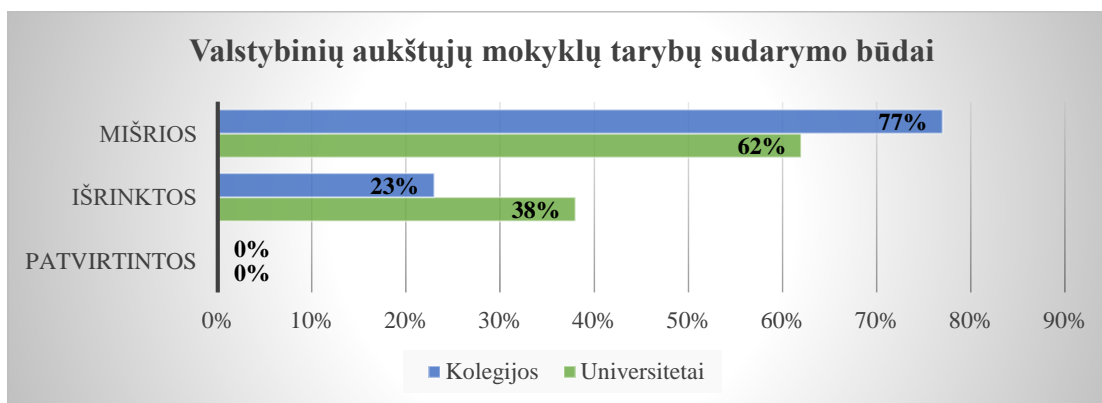
Taigi 2012 m. MSĮPPI valstybinės aukštosios mokyklos galėjo rinktis du būdus sudarant aukštosios mokyklos tarybą: 1) išrinkti naują tarybą pagal 2012 m. MSĮPPI 20 straipsnio 3 dalį; 2) vadovautis 2012 m. MSĮPPI 24 straipsnio 4 dalimi ir patvirtinti tarybą pagal nurodytą tvarką.

2012 m. MSĮPPI 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „Aukštosios mokyklos tarybą sudaro 9 arba 11 narių. Aukštosios mokyklos statutas nustato tikslų tarybos narių skaičių. Vieną narį skiria studentų atstovybė savo nustatyta tvarka, jeigu jos nėra, – visuotinis studentų susirinkimas (konferencija), kiti akademinės bendruomenės nariai aukštosios mokyklos nustatyta tvarka skiria atitinkamai ne daugiau kaip 4 arba 5 narius. Senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka. Šie 4 arba 5 nariai atrenkami viešo konkurso būdu ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą. Tarybos sudėtį viešai skelbia senato (akademinės tarybos) pirmininkas.“

2012 m. MSĮPPI 24 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „Senatas (akademinė taryba), nesilaikydamas (nesilaikydama) šiame įstatyme nustatytos aukštosios mokyklos tarybos sudarymo tvarkos, gali patvirtinti valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariais narius, jau skirtus iš dėstytojų ir mokslo 4 darbuotojų. Studentų atstovybė, jeigu jos nėra, – visuotinis studentų susirinkimas (konferencija) gali patvirtinti valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariu narį, jau skirtą iš studentų. Valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariais iš švietimo ir mokslo ministro kartu su aukštosios mokyklos senatu (akademinė taryba) pasiūlytų asmenų ir asmenų, nepriklausančių aukštosios mokyklos personalui ir studentams, senatas (akademinė taryba) gali patvirtinti atitinkamai 3 arba 4 tarybos narius, studentų atstovybė, jeigu jos nėra, – visuotinis studentų susirinkimas (konferencija) – vieną tarybos narį. Nepatvirtintų valstybinės aukštosios mokyklos tarybos narių įgaliojimai nutrūksta atitinkamai nuo senato (akademinės tarybos) ir studentų atstovybės arba visuotinio studentų susirinkimo (konferencijos) sprendimų priėmimo dėl naujos tarybos patvirtinimo. Trūkstanti valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariai renkami ir skiriami vadovaujantis šiuo įstatymu.“

4.3.5. *Analizės rezultatai*: taikant 2012 m. MSĮPPI, 38 proc. visų apklaustų valstybinių aukštųjų mokyklų tinkamai įvykdė tarybų sudarymo nuostatas. Apžvelgus visų aukštųjų mokyklų tarybų sudarymo būdus, daugiausia aukštųjų mokyklų taikė mišrų būdą, t. y. vienus narius patvirtino, o kurių trūko – išrinko. Dažniausiai aukštųjų mokyklų studentų atstovybė rinko atstovus į tarybą. Sudarant tarybas, 38 proc. valstybinių universitetų ir 23 proc. valstybinių kolegijų pasinaudojo tik rinkimo teise.

² Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus sprendimas „Dėl Lietuvos sveikatos mokslų universiteto valdymo organų veiksmų“, 2016 m. sausio 4 d. Nr. SP-1.

3 pav. Aukštųjų mokyklų tarybų sudarymo būdai

Atsižvelgiant į analizės duomenis, darytinos išvados:

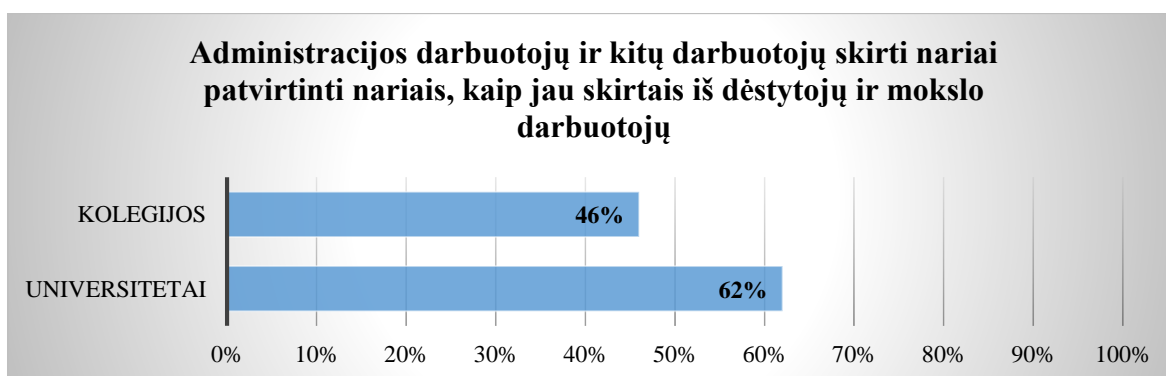
1) Senato (Akademinės tarybos) patvirtinti tarybos nariai kaip „jau skirti iš dėstytojų ar mokslo darbuotojų“, nors Švietimo ir mokslo ministro įsakymo dėl tarybos sudarymo pagrindu tie nariai buvo skirti administracijos ir kitų darbuotojų;

2) Senato (Akademinės tarybos) patvirtinti tarybos nariai kaip „skirti iš dėstytojų ar mokslo darbuotojų“, nors tarybos nariais buvo skirti kaip asmenys, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams;

3) varijuoja tarybų sudėčių proporcijos: narių trūksta arba yra per daug;

4) nesilaikoma 2012 m. MSĮPPĮ nustatyto termino (iki 2012 m. gruodžio 1 d.) patvirtinti tarybas.

Dažniausiai pasitaikė atveju, tvirtinant tarybos nariais kaip narius, jau skirtus iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų, nors nariai buvo skirti iš administracijos ir kitų darbuotojų. Su tokia situacija susidūrė 8 valstybiniai universitetai ir 6 valstybinės kolegijos.

4 pav. Administracijos darbuotojų ir kitų darbuotojų skirti nariai patvirtinti nariais, kaip jau skirtais iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų

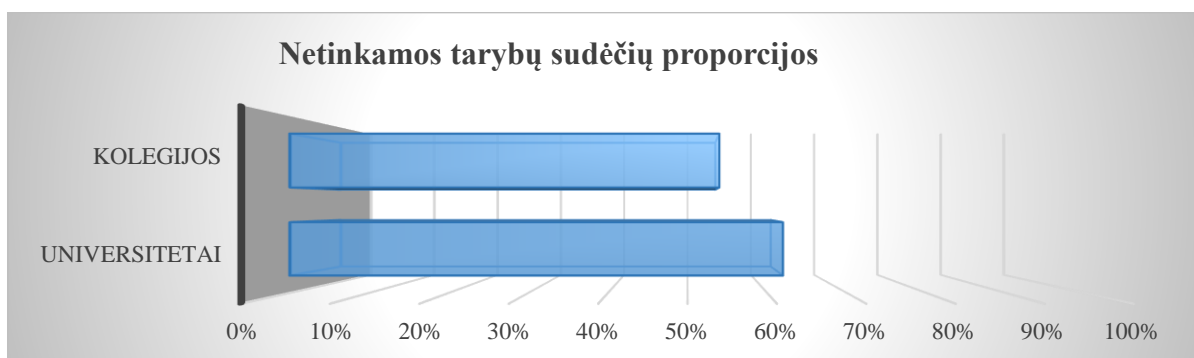
Kitas atvejis, susijęs su tarybų sudarymu, pasitaikė vos po 2 kartus sudarant tiek universitetų, tiek kolegijų tarybas. Iš pateiktų duomenų paaiškėjo, kad iš viso 4 nariai buvo patvirtinti nariais, skirtais iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų. Švietimo ir mokslo ministro įsakyme dėl aukštosios

mokyklos tarybos šie asmenys buvo skirti kaip asmenys, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams.

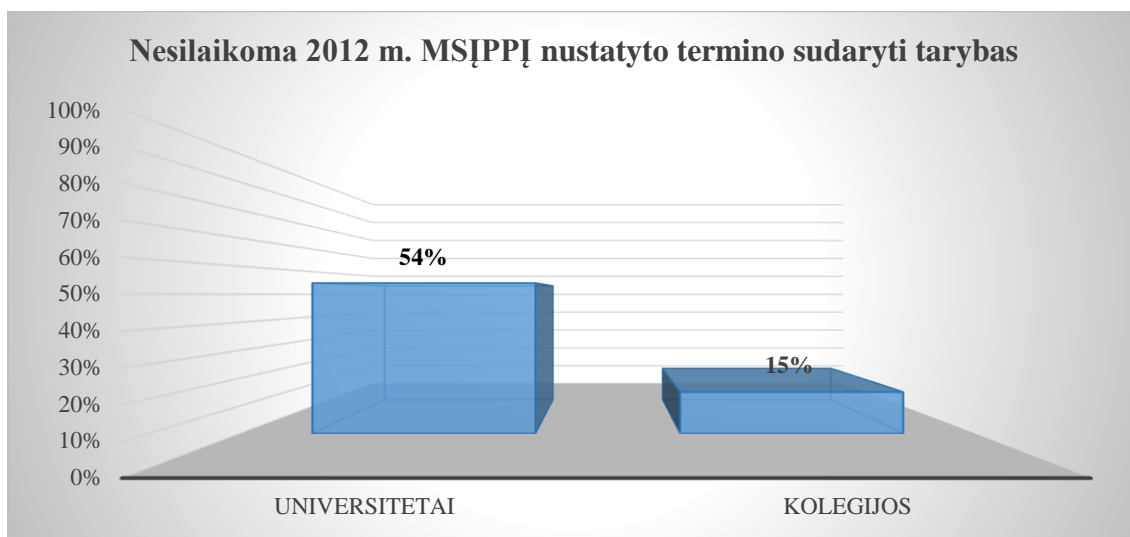
5 pav. Asmenys, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, patvirtinti nariais, jau skirtais iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų

Pabrėžiama, kad aukštosios mokyklos taryba pagal 2012 m. MSİPPI 20 straipsnio 3 dalį sudaroma iš 9 arba 11 narių tokiomis dalimis – 5 iš 9 arba 6 iš 11 narių, priklausantys aukštosios mokyklos akademinėi bendruomenei, ir 4 iš 9 arba 5 iš 9 narių, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams. Atsižvelgiant į analizės duomenis, darytina išvada, kad 54 proc. kolegijų ir 62 proc. universitetų tarybų sudarymo tvarka prieštarauja konstituciniam akademinės bendruomenės savivaldos principui. Tarybos daugumą turėtų sudaryti akademinės bendruomenės nariai, kad būtų užtikrintas akademinės bendruomenės savivaldos principas.

6 pav. Netinkamos tarybų sudėčių proporcijos

Valstybinių aukštųjų mokyklų tarybos pagal 2012-04-24 MSİPPI turėjo būti sudarytos iki 2012 m. gruodžio 1 d. Pagal 2012 m. MSİPPI 20 straipsnio 3 dalį „tarybos sudėtį viešai skelbia senato (akademinės tarybos) pirmininkas.“ Keletas universitetų tarybas sudarė praėjus terminui iki 2012 metų pabaigos, tačiau 3 universitetai tarybas sudarė 2013 metų pavasarį, o dar 3 universitetai – 2014 metais. Dauguma kolegijų tarybas sudarė iki 2012 m. gruodžio 1 d., o dvi kolegijos sudarė iki 2012 metų pabaigos, t. y. po 2012 m. gruodžio 1 d.

7 pav. Nesilaikoma 2012 m. MSİPPI nustatyto termino sudaryti tarybas

Apibendrinant analizės dėl valstybinių aukštųjų mokyklų tarybų sudarymo principų rezultatus konstatuojama, kad, sudarant tarybas, 2012 m. MSİPPI išdėstytų nuostatų nesilaikė daugiau valstybinių universitetų, nei valstybinių kolegijų. Daugiausia teisės aktų taikymo keblumų kilo priskiriant narius, skirtus iš administracijos ir kitų darbuotojų, nariams, skirtiems iš dėstytojų ir mokslo darbuotojų. Pasitaikė ir ne aukštosios mokyklos bendruomenės narių priskyrimas akademinės bendruomenės nariams. Šie atvejai sudarė prielaidas rasti tarybų sudėčių proporcijų prieštaravimams minėtiems teisės aktams, t. y. tarybos dauguma buvo suformuota nesivadovaujant akademinės bendruomenės savivaldos principu.

4.3.6. **Rekomendacijos:** atsižvelgiant į analizės rezultatus, Kontrolierius rekomendavo valstybinėms aukštosioms mokykloms, sudarant tarybas, laikytis teisės aktuose nustatytos tvarkos ir akademinės bendruomenės savivaldos principo. Aukštosios mokyklos, netinkamai sudariusios Tarybas, buvo informuotos apie netinkamai patvirtintus Tarybos narius.

4.4. APKLAUSA APIE MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJŲ AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSUS

4.4.1. **Apklaustos tikslas:** išiaiškinti, ar mokslo ir studijų institucijos atsižvelgė į Kontrolieriaus patvirtintas Mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksų priėmimo, įgyvendinimo ir priežiūros rekomendacijas (2015 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. V-16) (toliau – rekomendacijos).

4.4.2. **Apklaustos duomenų rinkimas:** 2015 m.

4.4.3. **Apklaustos imtis:** Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba kreipėsi į 62 valstybines ir nevalstybines mokslo ir studijų institucijas.

4.4.4. **Apklaustos rezultatai:** į užklausą neatsakė 25 (40 proc.) iš visų apklaustų mokslo ir studijų institucijų, todėl papildomai informacijos buvo ieškoma MSI tinklalapiuose. Palyginus 2014

ir 2015 m. duomenis, matyti, kad šiuo metu 90 proc. visų MSI turi akademinės etikos kodeksus, 2 proc. MSI neturi akademinės etikos kodekso, o 8 proc. MSI nepateikė informacijos apie akademinės etikos kodeksus (jų nėra ir institucijų tinklalapiuose). Iš 62 mokslo ir studijų institucijų 21 (35 proc.), t. y. 16 aukštųjų mokyklų ir 6 institutai, patobulino akademinės etikos kodeksus pagal kontrolieriaus patvirtintas Mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksų priėmimo, įgyvendinimo ir priežiūros rekomendacijas.

5. INFORMACINĖ – KONSULTACINĖ VEIKLA

2015 m. kovo 31 d. Kontrolierius, pripažindamas akademinį sąžiningumą, atsakingumą, skaidrumą, atsakomybę, teisingumą ir kitas pamatines akademinės etikos vertybes ir siekdamas prisidėti prie Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme apibrėžtos mokslo ir studijų misijos, Lietuvos mokslo ir studijų politikos įgyvendinimo, darnios mokslo ir studijų sistemos kūrimo ir diegimo, parengė mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksų priėmimo, įgyvendinimo ir priežiūros rekomendacijas (toliau – Rekomendacijos).

Pirmasis Rekomendacijų projektas buvo parengtas 2014 m. rugpjūčio mėnesį. Jame buvo išdėstyti svarbiausi dalykai:

- a) apibrėžtos sąvokos (pvz., akademinė bendruomenė, akademinė etika ir pan.);
- b) apibrėžti akademinės etikos kodekso tikslai ir funkcijos;
- c) integruotas atviros prieigos principo įgyvendinimas;
- d) išplėstas akademinės etikos pažeidimų turinys;
- e) įvesta studento sąžiningumo deklaracija;
- f) pateiktos akademinės etikos kodeksų įgyvendinimo nuostatos;
- g) pateiktos rekomendacijos dėl akademinės etikos kodeksų priežiūros (etikos komiteto sudarymo principai, reikalavimai etikos komiteto nariams, Studentų atstovybės teisė atskirai svarstyti studentų galimus etikos pažeidimus ir pan.).

Kontrolierius, bendradarbiaudamas su akademinė bendruomene: Lietuvos universitetų rektorais, Lietuvos kolegijų direktoriais, Lietuvos studentų sąjunga bei iš akademinės bendruomenės narių sudarytu Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus patariamuoju komitetu, diskutavo, koks turėtų būti akademinės etikos kodeksas. Rekomendacijos buvo patobulintos po susitikimų su akademinė bendruomene ir atsižvelgus į pateiktas pastabas bei pasiūlymus.

Kontrolierius paskatino mokslo ir studijų institucijas atsižvelgti į Rekomendacijas ir parengti arba atnaujinti savo akademinės etikos kodeksus, kurie padėtų ugdyti sąžiningą, orią, etiškai atsakingą, savarankišką asmenybę, netoleruojančią kitų asmenų intelektualinės nuosavybės rezultatų neteisėto naudojimo, mokslinių tyrimų duomenų padirbinėjimo, klastojimo arba manipuliavimo jais, nusirašinėjimo, etiškų tarpusavio santykių bei akademinės laisvės principų pažeidimų.

Paskutinė diskusija dėl Rekomendacijų įvyko 2015 m. vasario 27 d. Lietuvos universitetų rektorių konferencijos posėdyje. Posėdžio, vykusio Aleksandro Stulginskio universitete, metu Kontrolierius skaitė pranešimą „Rekomendacijų mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksams projektas“, kurio metu buvo pristatytas galutinis Rekomendacijų projektas.

2015 m. Tarnybos darbuotojai konsultavo interesantus telefonu ir Tarnybos patalpose: teikė paaiškinimus, patarimus dėl problemų, susijusių su akademinė etika ir procedūromis, sprendimo būdų, ginčų reguliavimo galimybių. Dažnai prireikdavo interesantams suteikti informaciją apie skundo, adresuoto Kontrolieriui, užpildymo formą ir turinį, Kontrolieriaus įgaliojimų priimti sprendimus apimtį.

Mokslo ir studijų įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje įtvirtinti pagrindiniai Kontrolieriaus veiklos principai, iš kurių vienas yra viešumas – vienas iš esminių veiksnų Tarnybos darbo efektyvumui įvertinti. To paties įstatymo 18 straipsnio 12 dalies 8 punkte numatyta, kad Kontrolierius gali priimti sprendimą viešinti nustatytus akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų atvejus. Iki šiol Kontrolieriaus sprendimai buvo skelbiami tik lietuvių kalba, o nuo 2015 m. pabaigos sprendimai (sutrumpinti jų variantai) periodiškai skelbiami Tarnybos interneto svetainėje anglų kalba (skiltis „Decisions“). Šioje interneto svetainėje skelbiama aktualiausia informacija anglų kalba (naujienos ir sprendimai) prisidės prie Kontrolieriaus veiklos viešinimo tarptautiniu mastu, skatins mokslo ir studijų institucijas dirbti skaidriau ir etiškiau.

Dar viena svarbi Kontrolieriaus funkcija – viešinti savo veiklą. 2015 m. įvyko reikšmingų vizitų į mokslo ir studijų institucijas, buvo dalyvaujama įvairiuose posėdžiuose, diskusijose ir konferencijose. 2015 m. IV ketvirtyje vyko susitikimai su universitetų akademinės bendruomenės nariais. Šių posėdžių, diskusijų ir konferencijų metu buvo pristatyta Tarnybos veikla, svarbiausios akademinės etikos ir procedūrų problemos mokslo ir studijų institucijose, aktualūs skundų tyrimo aspektai, atliekami / atlikti tyrimai, taip pat atsakoma į akademinėi bendruomenei aktualius klausimus. Išsamiau viešinimo veikla aprašoma 5.1–5.4 skyriuose.

5.1. KONFERENCIJOS LIETUVOJE

- 2015 m. kovo 12 d. Kontrolierius dalyvavo projekto „eMoDB.LT2: Elektroninių mokslo duomenų bazių atvėrimas Lietuvai – antrasis etapas“ tarptautinėje konferencijoje „Elektroninių mokslo duomenų išteklių naudojimo naujovės“ (Vilnius). Konferencijos dalyviai – Lietuvos ir užsienio specialistai, besidomintys elektroninėmis mokslų duomenų bazėmis. Konferencijoje buvo skaityti pranešimai apie bibliografijos ir PDF tvarkymą, citavimo problemas, mokslo publikacijų duomenų bazių naudojimą. Gerą patirtimi pasidalijo „Elsevier“, „Thomson Reuters“, „IOP Publishing“ leidyklų, JK Varviko ir Kembridžo universitetų atstovai.

- 2015 m. kovo 16 d. Seime vyko Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto bei Lietuvos studentų sąjungos organizuota konferencija „Akademinė etika: rekomendacijos aukštosioms mokykloms“. Joje Kontrolierius pristatė aukštųjų mokyklų etikos kodeksų rengimo rekomendacijas. Studentų siūlymais teikiamoms rekomendacijoms dalijosi Lietuvos studentų sąjungos viceprezidentas, gerąją praktiką pristatė „Transparency International“ Lietuvos skyriaus vadovas. Po pranešimų buvo plėtojama diskusija apie akademinį sąžiningumą, priemones, padedančias puoselėti akademinę etiką, dėstytojo ir studento pareigas atsiskaitymų metu.

- 2015 m. kovo 18 d. Kontrolierius bei Tarnybos vyriausioji patarėja K. Pažusytė ir patarėja L. Tauginienė dalyvavo Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto kartu su Lietuvos mokslo periodikos asociacija organizuotoje konferencijoje „Nacionaliniai mokslo žurnalai: kiekybė ir kokybė“. Konferencijoje kalbėta apie Lietuvos ir užsienio mokslo žurnalų reikšmę mokslinėje erdvėje, SCOPUS ir MIDUS duomenų bazių politiką, pristatyti projektai, susiję su mokslo žurnalų leidyba ir vertinimu, analizuojant Lietuvos mokslo ir studijų kokybę.

- 2015 m. gegužės 25 d. Kontrolierius dalyvavo susitikime su meno srities bendruomene Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultete. Kontrolierius aptarė akademinės etikos situaciją Lietuvoje, pristatė Mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksų priėmimo, įgyvendinimo ir priežiūros rekomendacijas.

- 2015 m. spalio 28 d. Lietuvos Respublikos Seime organizuota apskritojo stalo diskusija „Sąžiningos studijos – šiuolaikinio aukštojo mokslo pamatinė vertybė“, kurią organizavo Socialinių mokslų kolegija. Diskusijoje dalyvavo politikos, švietimo, mokslo, teisėtvarkos, pilietinių iniciatyvų ir nevyriausybinų organizacijų atstovai. Šiame renginyje buvo kalbama apie požiūrį į akademinę etiką, plagijavimą ir šio proceso prevenciją, studentų sąžiningumą, sąmoningos akademinės bendruomenės ugdymą, nusirašinėjimo Kontrolierius skaitė pranešimą „Akademinė etika ir požiūris į ją kaita aukštojo mokslo virsmo kontekste“.

- Tarnybos patarėja G. Šeškevičiūtė 2015 m. lapkričio 27 d. VI tarptautinėje mokslinėje ir praktinėje konferencijoje „Sistemoteorinės profesinio rengimo kaitos dimensijos. Kūrybingos, atsakingos ir atviros asmenybės ugdymas/is ateities Europai“ skaitė pranešimą „Akademinė etika Lietuvos ir pasaulio kontekste“. Pranešimas buvo skirtas apžvelgti Lietuvos ir užsienio akademinės etikos situaciją, aktualizuoti Lietuvos akademinėi bendruomenei kylančius iššūkius.

- 2015 m. gruodžio 10 d. Kontrolierius skaitė pranešimą „Akademinės etikos kultūros dinamika“ Mykolo Romerio universiteto ir Tarnybos organizuotoje konferencijoje „Akademinio sąžiningumo kultūra kintančioje visuomenėje 2015“. Pranešimas skirtas pasidalyti įžvalgomis apie akademinės bendruomenės narių ir institucijų besikeičiantį požiūrį į akademinę etiką bei pristatyti Tarnybos veiklą.

5.2. PASITARIMAI / POSĖDŽIAI

- 2015 m. balandžio 8 d. Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto posėdyje buvo svarstomas klausimas dėl Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos etatų skaičiaus. Prašyta skirti papildomą etatą dėl padidėjusio skundų ir pranešimų skaičiaus, Tarnybos veiklos viešinimo poreikio, bendradarbiavimo ir tarptautinių ryšių paieškų ir stiprinimo, stebėjimo, kaip laikomasi rekomendacijų dėl mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksų ir kitų akademinės etikos priemonių kūrimo, įgyvendinimo ir tobulinimo.

Teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdyje buvo svarstomas klausimas dėl Administracinių nusižengimų kodekso projekto. Seimo narių siūlymu nustatyta atsakomybė už neteisėtą mokslo darbų pirkimą, pardavimą ir jų pateikimą švietimo įstaigoms. Kontrolierius siūlė atskirai reglamentuoti atsakomybę už mokslo ar studijų rašto darbų rengimą ir pateikimą, parengto mokslo ar studijų rašto darbo pateikimą mokslo ir studijų institucijoms, informacijos, skatinančios akademinės etikos ir / arba procedūrų pažeidimą, skelbimą, kludymą įstatymų įgaliotiems pareigūnams įgyvendinti jiems suteiktas teises ar atlikti pavestas pareigas, jų teisėtų reikalavimų ar nurodymų ir kolegialių institucijų sprendimų nevykdymą.

- 2015 m. gegužės 12 d. Tarnybos vyriausioji patarėja K. Pažusytė dalyvavo Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete vykusiame Pasitarime dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos pasiūlymų Administracinių nusižengimų kodekso projektui. Jame buvo diskutuojama apie mokslo ir studijų rašto darbų (kūrinių), skirtų panaudoti kito asmens mokslinėje ar studijų veikloje, rengimo ir pateikimo priskyrimą administraciniams nusižengimams.

- 2015 m. gruodžio 4 d. Švietimo ir mokslo ministerijoje vyko pasitarimas dėl Lietuvos mokslo ir studijų elektroninių dokumentų informacinės sistemos. Šiame susitikime pristatyta sistemos struktūra, dalytasi išvalgomis, pasiūlymais.

- 2015 m. gruodžio 21 d. Kontrolierius dalyvavo Lietuvos mokslo tarybos plenariniame posėdyje. Posėdyje tvirtinta nacionalinės mokslo programos „Valstybė ir tauta: paveldas ir tapatumas“ baigiamoji ataskaita, aptarti atvirosios prieigos prie mokslo rezultatai, apibendrinti 2015 m. veikla ir pasirengimas 2016 m.

- Kontrolierius 2015 m. lapkričio 20 d. susitiko su patariamojo komiteto nariais. Apskritojo stalo diskusijoje buvo kalbama apie patariamojo komiteto ir Kontrolieriaus veiklą, apibendrinti 2014–2015 m. patariamojo komiteto rezultatai, padėkota už darbą sprendžiant akademinės etikos ir procedūrų problemas.

5.3. SUSITIKIMAI SU AUKŠTOSIOMIS MOKYKLOMIS

2015 m. IV ketvirtyje buvo organizuojami Kontrolieriaus susitikimai su valstybinių ir nevalstybinių universitetų bendruomenėmis. Į kvietimą susitikti atsiliepė 12 iš 20 studijų institucijų. Visiems universitetams buvo svarbu išgirsti apie Kontrolieriaus tarnybos veiklą, aktualius etikos kodekso klausimus, tyrimą apie aukštosiose mokyklose taikomus tarptautinius citavimo standartus, bendradarbiavimo galimybes, plagiatą ir sutapčių problemą, dėstytojų / mokslininkų produktyvumą, siūlomus pagrindinių etikos problemų akademinėje ir mokslinėje veikloje prevencijos būdus, aukštųjų mokyklų autonomijos sampratą, akademinį laisvių ir lygiateisiškumo principą akademinėje veikloje, aukštosios mokyklos vertybinius tikslus ir nuostatas, studentų ir dėstytojų įsipareigojimus, intelektinės nuosavybės problemą, akademinės žalos klausimą, privačių ir valstybinių aukštųjų mokyklų situaciją Lietuvos sistemoje ir kt.

Data	Institucija	Vieta	Susitikimo formatas
2015 m. spalio 6 d.	Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija	Vilnius	Paskaita
2015 m. spalio 21 d.	ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas	Vilnius	Paskaita
2015 m. spalio 22 d.	Kauno technologijos universitetas	Kaunas	Paskaita
2015 m. spalio 27 d.	Lietuvos edukologijos universitetas	Vilnius	Paskaita
2015 m. lapkričio 4 d.	Lietuvos sporto universitetas	Kaunas	Paskaita
2015 m. lapkričio 11 d.	Aleksandro Stulginskio universitetas	Kaunas	Paskaita
2015 m. lapkričio 19 d.	Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokykla	Vilnius	Renginys „Mokslo kavinė“
2015 m. lapkričio 24 d.	Vilniaus Gedimino technikos universitetas	Vilnius	Paskaita
2015 m. lapkričio 25 d.	Vytauto Didžiojo universitetas	Kaunas	Paskaita
2015 m. gruodžio 2 d.	Lietuvos muzikos ir teatro akademija	Vilnius	Paskaita
2015 m. gruodžio 7 d.	Kazimiero Simonavičiaus universitetas	Vilnius	Paskaita
2015 m. gruodžio 8 d.	Vilniaus universitetas	Vilnius	Diskusija

7 lentelė. Kontrolieriaus susitikimų su valstybinių ir nevalstybinių universitetų bendruomenėmis grafikas

5.4. KOMANDIRUOTĖS Į UŽSIENĮ

Kontrolierius 2015 m. spalio 1–2 d. dalyvavo septintą kartą vykusiame *Praha forume*. Konferenciją organizavo Čekijos švietimo ministerija kartu su Europos Taryba. Šios konferencijos

tikslas – pristatyti visos Europos etikos, skaidrumo, sąžiningumo švietimo srityje platformą (ETINED). Į renginį buvo sukviesti Europos ir kitų šalių specialistai, kurie dalijosi akademinės etikos, skaidrumo ir sąžiningumo vertybių skatinimo, puoselėjimo patirtimi švietimo srityje. *Prahos forume* buvo pristatyti du dokumentai – „Ethical Principles“ (Škotija, 2014 lapkritis) ir „The Ethical Behaviour of All Actors in Education“ (Škotija, 2015 vasaris) – ETINED darbo rezultatai. Konferencijoje buvo dirbama trijose sekcijose: 1) visų švietimo dalyvių etiškas elgesys; 2) akademinis sąžiningumas / plagijavimas; 3) kvalifikacijų pripažinimas. Kontrolierius dalyvavo akademinio sąžiningumo / plagijavimo sekcijoje, kurios pirmininkė buvo Suomijos Respublikos Švietimo ir kultūros ministerijos Švietimo ir mokslo politikos departamento švietimo patarėja Maija Innola. Irene Glendinning (*Coventry* universitetas, Jungtinė Karalystė) pristatė penkių universitetų konsorciumą, kuris tyrė aukštojo mokslo politikos efektyvumą ir tai, kokią prevenciją taikė, kad išvengtų plagijavimo ir akademių nusižengimų. Iš apklausoje dalyvavusių 5000 respondentų atsakymų buvo parengtos rekomendacijos kiekvienai šaliai, t. y. kaip valstybinės institucijos turėtų stiprinti akademinio sąžiningumo skatinimo politiką. Debora Weber-Wulff (Taikomųjų mokslų universitetas, Vokietija) kalbėjo apie plagijavimo atvejus Vokietijos medicinos disertacijose. Nuo 2011 metų vokiečių kalbos akademinė bendruomenė „VroniPlag Wiki“ užfiksavo plagiato atvejų daugiau nei 150 publikuotų akademių darbų. Didžiausias dėmesys skirtas 2014 m. vokiečių medicinos disertacijoms, susiejant plagiato ir manipuliavimo duomenis. Konferencijos pabaigoje buvo pristatytas veiklos programos „Etika, skaidrumas ir sąžiningumas švietimo srityje“ projektas (2016–2017).

6. BENDRADARBIAVIMAS SU LIETUVOS IR UŽSIENIO INSTITUCIJOMIS

2015 m. balandžio 22 d. Kontrolierius susitiko su Vilniaus universiteto Centrinės akademinės etikos komisijos pirmininke prof. dr. D. Leinarte. Susitikime buvo susitarta dėl bendradarbiavimo su Vilniaus universitetu sprendžiant akademinės etikos ir procedūrų problemas ir užtikrinant akademinės etikos principų laikymąsi. Vilniaus universiteto Centrinės akademinės etikos komisijos pirmininkė akcentavo, kad Kontrolierius, pateikdamas sprendimą, galėtų pasiūlyti rekomendacijas, kaip elgtis institucijoms dėl patvirtintų akademinės etikos ir / ar procedūrų pažeidimų konkrečiu atveju.

2015 m. balandžio 23 d. Kontrolierius priėmė Lietuvos pramonininkų konfederacijos Švietimo, profesinio ugdymo ir studijų komiteto pirmininką R. Balčiūnaitį. Susitikime buvo aptartas Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso papildymo projektas, kurį Kontrolierius pateikė Lietuvos Respublikos Seimui. R. Balčiūnaitis pabrėžė, kad būtina siekti akademinės etikos laikymosi, ir patikino, kad Lietuvos pramonininkų konfederacija palaikys Kontrolieriaus poziciją dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso tobulinimo.

Kontrolierius ir Lietuvos pramonininkų konfederacijos Švietimo, profesinio ugdymo ir studijų komiteto pirmininkas susitarė dėl tolimesnio bendradarbiavimo skleidžiant ir užtikrinant akademinės etikos principų laikymąsi.

2015 m. gegužės 14 d. Kontrolierius susitiko su Lietuvos mokslo tarybos atstovais: Mokslo politikos ir analizės skyriaus vedėju dr. E. Stumbriu ir Teisės ir personalo skyriaus vedėja J. Kaire. Susitikime buvo aptarti mokslinės veiklos etikos ir aktualių teisės aktų tobulinimo klausimai. Kontrolierius ir Lietuvos mokslo tarybos atstovai susitarė dėl tolimesnio bendradarbiavimo užtikrinant mokslinės veiklos principų laikymąsi.

2015 m. rugsėjo 23 d. Kontrolierius susitiko su Lietuvos akademinė bibliotekų informacinės struktūros mokslui ir studijoms palaikymo ir plėtros konsorciumo, prižiūrinčio ir palaikančio eLABa, atstovais: l. e. konsorciumo administruojančios institucijos koordinatorės pareigas užimančia dr. Ž. Petrauskiene, Vilniaus universiteto Elektroninių studijų ir egzaminavimo centro direktoriumi dr. S. Preidžiu ir Vilniaus universiteto bibliotekos projektų vadybininke R. Rupeikiene. Susitikime buvo pristatyta eLABa sistema ir jos funkcijos, taip pat dokumentų sutapties nustatymo posistemė EPAS, buvo Tarnybos galimybės naudotis eLABa kaupiama mokslinė produkcija (publikacijomis, daktaro disertacijomis, tezėmis, studentų baigiamaisiais darbais bei kita medžiaga).

Užmegzti ryšiai su Europos Taryba dėl *Pan-European Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education* (ETINED) ekspertų grupės. ETINED ekspertų grupė spręstų švietimo etikos, skaidrumo ir integralumo klausimus. Į šią grupę kaip ekspertas buvo pasiūlytas Kontrolierius.

Pastebėtina, kad tarptautinis bendradarbiavimas galėjo būti produktyvesnis, tačiau Kontrolierius dėl riboto Tarnybos biudžeto, skirto 2015 m. komandiruotėms, neturėjo galimybės dalyvauti tarptautiniuose renginiuose užsienio šalyse. 2016–2017 metais būtų naudingas Kontrolieriaus dalyvavimas tarptautinėse konferencijose, organizuojamose akademinės etikos tema užsienyje, pvz., konferencija *International Conference on Academic Integrity* (Dubajus, Jungtiniai Arabų Emyratai) (registracijos mokestis – 250–500 \$), ICAI konferencija apie akademinį sąžiningumą (Atėnai, Graikija), konferencija *5th World Conference on Research Integrity* (Amsterdamas, Nyderlandai), konferencija *Plagiarism across Europe and Beyond* (Brno, Čekija) (registracijos mokestis – 250–280 €). Atsižvelgiant į tai, kad vykstant į komandiruotę, reikia mokėti ne tik registracijos mokestį, bet ir transporto, nakvynės ir kitas išlaidas, neišvengiamai turėtų būti didinamas Tarnybos biudžetas.

Renginių akademinės etikos tema pasirinkimas nėra didelis, todėl Lietuvoje nėra galimybių įgyti patirties siekiant susipažinti su tarptautinėmis sąžiningumo kultūros formavimo ir mokslinių tyrimų sąžiningumo aktualijomis, etiško elgesio mokymo (švietėjiškos veiklos apie etiką) praktika, teisės ir etikos santykio ypatumais ir kita tarptautine praktika akademinės etikos klausimais ir tai sieti su Tarnybos veikla.

7. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. 2014 ir 2015 m. daugiausia buvo skundžiamasi dėl procedūrų pažeidimų, o daugiausia tyrimų inicijuota dėl akademinio sąžiningumo.

2. 2015 m. buvo nustatyta mažiau pažeidimų nei 2014 m., nors 2015 m. Kontrolierius priėmė 7 sprendimais daugiau nei 2014 m. Šią situaciją galima paaiškinti tuo, kad 2015 m. nemaža dalis skundų – 12 – buvo pripažinti nepagrįstais, dar 2 – nepagrįstais iš dalies.

3. Per 2014–2015 m. iš viso buvo apskūsta 10 Kontrolieriaus sprendimų. Tai sudaro 23 % visų 2014–2015 m. priimtų sprendimų skaičiaus (iš 43), t. y. beveik $\frac{1}{4}$ sprendimų pareiškėjai apskundė, nesutikdami su Kontrolieriaus nuomone. Tarnybos darbuotojams tenka didelis krūvis atstovaujant Tarnybai teismuose, rengiant procesinius dokumentus ir medžiagą teismams. Svarstyta galimybė įtvirtinti teisės aktuose Kontrolieriaus sprendimų neskundžiamumą (ypač atsižvelgiant į jų rekomendacinį pobūdį).

4. Atsižvelgiant į didėjantį gaunamų skundų ir inicijuojamų tyrimų skaičių, Tarnyba turėtų padidinti žmogiškųjų išteklių skaičių 2016–2017 m. bent vienu etatu. Esant žmogiškųjų išteklių trūkumui, iškyla grėsmė kokybiškai įgyvendinti valstybės mokslo ir studijų politiką akademinės etikos ir procedūrų srityje, užtikrinti Kontrolieriaus uždavinius, ypač prisidėti prie mokslo ir studijų kokybės užtikrinimo, nustatytus Tarnybos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XI-1583 „Dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos įsteigimo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų patvirtinimo“.

5. Atkreipiant dėmesį į tai, kad viešojoje erdvėje nepakankamai diskutuojama apie akademinį sąžiningumą, siūlytina dalyvauti organizuojant viešas diskusijas *Studijų mugėje 2016*, *Vilniaus Knygų mugėje 2017* ir kituose tiksliniuose renginiuose, tačiau tam reikalingos papildomos lėšos.

6. Atsižvelgiant į didelį Kontrolieriaus darbo krūvį, dalyvaujant susitikimuose su MSI, ir jo funkcijų vykdymo neapsiribojimu darbo valandomis, siūlytina Seimo valdyboje svarstyti klausimą dėl priemokos skyrimo Kontrolieriui (Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2016 m. sausio 5 d. raštas Nr. S2-(2.9) „Dėl priemokos skyrimo“, žr. rašto Nr. S-104 priedą Nr. 1).
